

Ostatnia ucieczka wg Brunona Schulza

Wrocławski
Teatr
Lalek

dyrektor
naczelný
i artystyczny:
ALEKSANDER
MAKSYMIAK

Mała
Scena

242
premiera WTL

prapremiera:
23
października
2004

La Mama e.t.c.
premiere:
the 30th
Oct. 2004

Ostatnia ucieczka

na podstawie opowiadań BRUNONA SCHULZA

„Emeryt”, „Samotność”, „Noc wielkiego sezonu”, „Księża”, „Dodo”, „Sanatorium Pod Klepsydrą”, „Traktat o manekinach”, „Wichura”, „Genialna epoka”, „Wuj Karol”

The Last Escape

based on Bruno Schulz's novels

scenariusz, reżyseria i scenografia script, stage-director and stage-designer
ALEKSANDER MAKSYMIAK

muzyka composer
Zbigniew Karnicki

przygotowanie muzyczne music preceptor
Małgorzata Jaworska-Kocznarek

obsada cast

Józef Joseph
KRZYSZTOF GRĘBSKI

Jakub, ojciec Józefa Jacob, Joseph's father
JÓZEF ERYMET

Doktor Gotard Doctor Gotard
TOMASZ MASŁAKOWSKI

Kobieta Woman
JOLANTA GÓRALCZYK

Kolejarz Railwayman
SŁAWOMIR PRZEPIÓRKA

Dyrektor szkoły Head-master
SŁAWOMIR PRZEPIÓRKA

Sprzedawca Sellers Uczniowie Students
ZESPÓŁ COLLECTIVE

zastępca dyrektora ds. administracyjnych: Irena Tkaczyk; sekretarz literacki: Maria Lubieniecka; konsultant programowy: Bogusław Bednarek; kierownik sceny: Andrzej Mischczak; światło: Piotr Jacyk, Krystian Kobierski, Marek Wolszczak; dźwięk: Maciej Kwinta, Marcin Mirowski; inspicjent: Tomasz Cichoń; brygadier sceny: Emanuel Abt; maszyniści: Jacek Klechniewski, Dariusz Nabałkowski, Mirosław Zarzycki; garderobiana: Kazimiera Stefaniszyn

Lalki i kostiumy wykonała Pracownia Plastyczna w składzie: Maciej Luściński (kierownik), Halina Antoniak, Barbara Bakalarczyk, Małgorzata Braszka, Maria Kulesza, Teresa Mak, Iwona Makowska, Jolanta Urbaniak.

Stolarnia: Stanisław Tomaszewski

Wydawca: Wydawnictwo Literackie, Kraków
Druk: Drukarnia „Głęboka”, Kraków
ISBN 978-83-08-04444-4
Cena: 24,90 zł

pl. Teatralny 4

50-051 Wrocław

telefony: 0 (prefiks) 71

centrala 344 12 16

dyrektor / fax 344 48 32

wtl@poczta.onet.pl

www.teatrlalek.art.pl

BIURO MARKETINGU I PROMOCJI

Anna Hejno (kierownik)

Natalia Karnecka-Michalak

teatr@teatrlalek.art.pl

obsługa widzów:

Małgorzata Konieczna

Katarzyna Starczewska

tel. 344 76 77

wtl.orgwid@wp.pl

PRZEDSPRZEDAŻ BILETÓW

zbiorowe:

wtorek – czwartek

godz. 10.00 – 12.00

indywidualne:

piątek godz. 15.00 – 17.00

sobota godz. 12.00 – 14.00

OSTATNIA UCIECZKA wg Bruno Schulza

Mam ludzką obawę przed samotnością, przed tą jałowizną życia niepotrzebnego i zamarginesowego, którą chciałem oddać w „Emerycie”.

(Bruno Schulz do Romy Halperowej)

Józef – emeryt, bohater *Ostatniej ucieczki* wg Brunona Schulza, zamknięty w czterech ścianach lichego pokoju, przytłoczony samotnością, nudą powtarzalności wydarzeń, schwytywany w pułapkę jałowej egzystencji, próbuje wyrwać się z tego przedślonka śmierci, z tej poczekalni, jaką stał się pokój. Pozostaje mu jeszcze miejsce gdzieś na tyłach i peryferiach pokoju, inna przestrzeń w innym wymiarze, gdzie gromadzi się nasza pamięć.

Przywołując obrazy i zdarzenia z przeszłości w kliszach swej pamięci, Józef błąka się w czasach, które już nie są nasze. Stymulując swą wyobraźnię, powraca do przeszłości, w której odnajduje ojca, matkę, świat swego dzieciństwa i miejsce swej nowej egzystencji.

Pusty czas Józefa – emeryta, czas beznadziejnego oczekiwania, powoduje to, że czas staje się dla niego żywiołem metafizycznym i obsesją. Staje się kluczem do rozluźnienia związku z otaczającą go rzeczywistością. A w konsekwencji – do manipulacji czasem i do wędrówki w różnych jego regionach w poszukiwaniu sensu i miejsca dla swej egzystencji, którą odnajduje w innym wymiarze. Józef nie umiera, nie odchodzi definitywnie, a jedynie wycofuje się w inną przestrzeń, w inne regiony egzystencji.

Kantor przypominał, że istnieje w sensie fundamentalnym tylko jedna tragedia dla człowieka – tragedia czasu.

Specyfika rzeczywistości Schulza to – jak pisze w swej książce Krzysztof Stala – jej wielokrotne rozwarstwianie, rozbicie na różnorodne światy, pomiędzy którymi zachodzi nieustanna komunikacja, wymiana znaczeń, kumulowanie napięć.

Ta dezintegracja świata, którą sam Schulz nazywa „rozluźnieniem tkanki rzeczywistości”, stanowi wyzwanie dla czytelnika, jego przyzwyczajęń i oczekiwań. Jest również wyzwaniem dla wszystkich tych, którzy dokonują przełożenia prozy Schulza na język teatru.

Teatr lalek jest ze swej natury dualistyczny, zawiera bowiem w sobie dwa czynniki: świat ludzki i świat materii ożywionej (animacja). Relacja, jaka zachodzi między człowiekiem a lalką, tworzy wielopłaszczyznową struk-

tureę wzajemnych znaczeń, napięć i odniesień, choćby w jej fundamentalnych relacjach, takich jak lalka wśród ludzi, człowiek i lalka egzystujący na zasadzie równowagi oraz człowiek wśród lalek. Nitki wzajemnych powiązań kreują szczególne uniwersum, stwarzające możliwość nawiązania dialogu z prozą Schulza.

A sama lalka teatralna?

„Nie zależy nam na istotach na daleką metę. (...) Ich role będą krótkie, lapidarne, ich charakterzy – bez dalszych planów. Często dla jednego gestu, dla jednego słowa podejmiemy się trudu powołania ich do życia na tę jedną chwilę”.

(Bruno Schulz, *Traktat o manekinach*)

Aleksander Maksymiak

„THE LAST ESCAPE” based on Bruno Schulz

I feel the human fear of loneliness, of futility of unnecessary, margin life, which I wanted to express in „Pensioner”.

(Bruno Schulz, the letter to Roma Halperowa)

Józef – a pensioner (main character of „The Last Escape”) is closed in four walls of his miserable room. He is crushed by loneliness, boredom, recurrence of events. He is caught in the trap of his barren being. He tries to break through, to escape from this porch of death, from this waiting room in which his own room has turned. There is only one place left, somewhere on the back, on the periphery of his room – the space of different dimension, where our memories are gathered.

Józef wanders through the time, that belong to nobody, recalling the pictures, the events from the past, written on the clichés of his memory. He travels back to the past, by stimulating his imagination. There he finds his father, mother and the world of his childhood – a new space to exist.

Józef’s empty time, time of hopeless waiting, turns into the time thought as a metaphysical element and obsession. The time occurs to be an only key to ease the connection with surrounding reality. This is the consequence of the manipulation, of the wandering in different regions of time in aim to name the sense and place for human existence in different time dimension. Józef never dies, he does not leave in a definite way. He only retreats into another space, into other regions of existence.

Tadeusz Kantor reminded us, that there is, in fundamental sense, one and only human tragedy – the tragedy of time.

The Schulz’s reality is very specific. As it is described by polish author, Krzysztof Stala, this imaginary being is stratified on various levels, it is crushed into numerous realities. Between those divisions happens permanent communication, the changes of meanings, accumulation of pressures.

This disintegration of world, which was called by Shulz himself „he laxity of reality tissues” challenges the reader, his habits and expectations. Is also a great challenge for those, who try to transfer Shulz’s literature to the language of theater.

Puppet theater is dual itself, as it consists of two autonomic elements; human world and the world of vivacious material (animation). The relation between human being and a puppet creates the stratified structure of mutual meanings, pressures and references – even in the most basic levels, as the relations between puppet and humans, the balance of puppet and human and between human and puppets. The filaments linking those to worlds create together the specific universe able to built up the dialogue with Schulz’s literature.

And a puppet itself?

„We do not care for creatures for long distances. (...) Their roles are to be short, lapidary, their characters – without further plans. Often we take the effort of setting them alive for this one gesture, one moment.”

(Bruno Schulz, „The Tract about the Manikins”)

Aleksander Maksymiak

